

2024-09-20

Till Länsstyrelsen i Kalmar län

Synpunkter från Naturskyddsföreningen i Kalmar län på förslag till uppdaterad bevarandeplan för Natura 2000-områden i Alsterån, Kalmar län.

Inlagan baserar sig huvudsakligen på undertecknarens tankar, samt bidrag från övriga styrelsen.

Naturskyddsföreningen i Kalmar län (dess styrelse) är huvudsakligen klart positiv till förslaget. Ambitionsnivån är hög, särskilt vad avser (1) anpassning för vandringsbenägna fiskarter; (2) skapande av mer naturliga förhållanden vad avser översvämning/flödesdynamik i tid och rum, dess relation till vad som händer i avrinningsområdet och (3) längs hela vattendraget (åter)skapande av funktionella kantzoner inkl. prioritering av lövträd. Vi uppskattar även förslaget skrivningar om mer ved i och längs vattnet, åtgärder för att öka vatten i landskapet, inkl. återvätning av skogar.

En begränsning är givetvis att de presenterade bevarandeplanerna omfattar bara Natura 2000-områden, dvs hela tillrinningsområdet uppströms Allgunnen omfattas inte. Ett annat problem är ju att alla dessa goda förslag är inte tvingande. Likväl, t. ex. avsnittet om ”Anpassning av hänsyn inom markanvändningen” är viktigt och bra, vi hoppas givetvis att myndigheten förmår sätta mer kraft bakom dessa ord.

Ett nästa steg är ju att genomföra uppföljning, vilket avslutningsvis behandlas kortfattat. Man undrar ju dock vad ”en särskild uppföljningsplan” innebär, rent konkret, och utifrån vilka utgångspunkter, och komponenter. Generellt lyser här igenom att biologin är mest till för att indikera vattnets kvalitet. Förvisso är denna omväg kallad ”ekologisk status”, men egentligen inte primärt betraktande biologin i sitt eget värde.

Bottenfauna ett bra exempel på detta, här främst relevant för naturtypen ”Mindre vattendrag”. Som alltför ofta är fallet behandlas denna artrika grupp organismer ganska styvmoderligt. Av tradition ses den mestadels som ett instrument/metod för indikation av vattenkvalitet. I bevarandeplanens huvudtexter nämns gruppen mycket översiktligt och rapsodiskt, med nästan inga artexempel, bortsett från tjockskalig målarmussla. Gruppen ”fisk” är av förklarliga skäl betydligt mer utförligt och korrekt behandlad, i viss mån även fåglar och växter.

Detta kan ju synas lite märkligt, eftersom de ganska omfattande uppföljningsstudierna av försurning och kalkning, dvs dess effekter på bottenfauna, dvs indikerande främst pH i vattendragen, faktiskt finns tillgängliga för bl.a. Alsterån. Det är möjligen lite osäkert om alla dessa, sedan flera decennier, relativt regelbundet genomförda provtagningar verkligen är inrapporterade till Artportalen, men de finns nog åtkomliga på annat sätt efter kontakt med SLU (Vatten och miljö). Åtminstone tidigare levererade de utförande konsultfirmorna användbara rapporter. Först i bilagorna 2 och 5 finns drygt 10 mindre vanliga (samma) arter, troligen från utvärdering av dessa nämnda källor. Summerad artrikedom ges inga uppgifter om, utom att det ett par gånger framhålls att Alsterån har en artrik bottenfauna.

Vi föreslår en ordentlig analys av dessa källors data, i avsikt att se bottenfaunan också som en parameter i sitt eget värde, en viktig del av den akvatiska biologiska mångfalden, dvs artrikedom och diversitet ($\neq$ artantal), samt en genomgång av sällsynthet och, om möjligt, hotbilder, vilka i princip kommer från aktiviteter på land, vid sidan eller uppströms. Om även framledes bottenfauna följs på "fasta lokaler" utifrån försurnings- eller allmän miljöövervakning skulle en sådan uppsättning parametrar, i stället för EN art, kunna fungera som en uppföljningsanalys, även retrospektivt, även av biologisk mångfald, inte bara som indikatorer. Ett intressant exempel tangeras som hastigast ett par gånger, nämligen (skydds)dikning i produktiv skogsmark, vilket ger en betydande ökning av partikulära och lösta humusämnen, vilket skulle kunna bidra till att bättre förstå hur dessa faktorer påverkar bottenfaunan.

Det föreslagna analys sättet skulle också kunna resultera att även inom akvatisk naturvård skulle man kunna börja urskilja s.k. värdekärnor.

När vi nu får ett EU-direktiv om restaurering av ekosystem, bör det poängteras att för bottenfauna handlar det om att "riva upp" den homogenisering av bottenstruktur, återställa kantzoner, deras utseende och flödesregimer som alla vattendrag vederfarits under ett par århundraden. Visserligen kan de bottenlevande djuren "åka snålskjuts" på de för fisk insatta åtgärderna som nu görs, om än mest i Norrland, men man borde kunna urskilja vissa för bottenfaunan mer specifika åtgärder, samt försöka koppla kvantifierbara uppföljningsresultat till åtgärder. Detta gäller särskilt mindre vattendrag, mossar och kärr och olika former av "blöta skogar".

Den kanske viktigaste formen av restaurering av och i vattendrag är så klart att återställa naturliga flödesregimer (hydrologisk regim), till vilka kan kopplas konnektivitet, morfologi och svämplan/översvämningsregimer. Termen hydrologisk regim har uttryckts med synonymen "ekologiskt flöde". Termen verkar betyda "ekologiskt gynnsamt flöde", dvs mer naturliga förhållanden och variation över tid. Eftersom det är tveksamt om uttrycket är etablerat och definierat, samt kan tänkas betyda andra saker inom ekologin, föreslås att "ekologiskt flöde" undviks.

för Naturskyddsföreningen Kalmar län,

Jan Herrmann

Jan Herrmann, sekr.